

Els premis literaris, entre el tràmit i la reconversió

Aigües estancades

Aquesta setmana es concedeix el Premi Documenta i d'aquí a quinze dies el Sant Jordi, que enguany, per primera vegada, serà publicat per Columna.

Que els premis són una mena de peatge dur de l'edició sembla que es demostra si mirem els noms dels guanyadors de les dues últimes temporades: Ferran Cremades (Sant Jordi), Olga Xirinacs (Sant Joan), Lluís Romero (Ramon Llull), Maria Antònia Oliver (Prudenci Bertrana), etcètera. El fet que autors consagrats hagin de recórrer als premis per poder publicar no solament és símptoma d'anormalitat literària, ans contradeix les teories d'aquells que defensen la validesa dels premis dient que són una plataforma per als nous escriptors.

Una escriptora reconeguda com Olga Xirinacs declarava en una ocasió: "Els premis m'han ajudat, perquè m'han garantit l'edició dels llibres (...) l'obtenció dels premis t'ho fa més fàcil que si haguessis de buscar tu la manera de publicar-los". I Baltasar Porcel, amb aquell estil seu tan propi reconeixia: "Els premis literaris no m'interessen gaire, ja els he guanyats quasi tots. Me n'aprofito, però sóc contrari a la seva existència", una cita que recull Vicenç Pagès a *Grandeses i misèries dels premis literaris*, que és a punt de sortir publicat pels Llibres de l'Índex.

"Tots els concursos literaris que tenen al món un cert nom es fan sobre obres publicades. La publicació prèvia és l'única garantia que té el públic davant les possibles arbitrietats del jurat". Això ho escrivia Josep Pla en 1928 fent una crítica dels premis literaris per a obres inèdites, la mena de premis que més abunda al nostre país.

Si, a aquesta característica, hi afegim que els certàmens són convocats majoritàriament per editorials, tal com podem veure als gràfics de la pàgina següent (també volíem completar la informació amb una gràfica de les vendes d'obres premiades, però la resposta general dels editors ha estat: "impossible"), tenim que, en definitiva, els premis acaben

sent una forma de contracte editorial, un contracte que ja defineixen les bases del premi, fins i tot el nombre de pàgines que tindrà el llibre.

Aquest sistema de premis no deixa de ser insòlit a Europa on el fet més habitual és que les convocatòries siguin per a obres ja publicades i el convocant no sigui mai una editorial (també cal dir, però, que en alguns casos, com a França, les editorials han acabat "controlant" la situació).

Ara, el sistema dels premis literaris catalans no és perfecte ja que en més d'un cas s'han donat situacions paradoxals: alguns dels llibres de més èxit són els que mai no han tingut premi. Aquest és el cas d'escriptors com Quim Monzó, Jesús Moncada o Josep M. Ballarín, que han ocupat els primers llocs dels "llibres més venuts". D'una altra banda, alguns dels premis Sant Jordi o Ramon Llull, per esmentar-ne els dos més ben pagats, han passat pràcticament desapercebuts.

Amb tot, aquest panorama sembla que canvia, com sigui que l'aparició, o en alguns casos la consolidació, dels pocs premis literaris existents per a obres editades ha permès de consagrar "oficialment" algunes obres que ja havien obtingut el reconeixement del públic i/o de la crítica (*El jardí dels set crepuscles*, de Miquel de Palol; *Camí de Sirga* de Jesús Moncada; *Els déus inaccessibles*, de Miquel Àngel Riera...) Alguns d'aquests guardons són el Premi de la Crítica "Serra d'Or", el Premi Joan Crexells, convocat per l'Ateneu Barcelonès i els Premis de la Generalitat de Catalunya.

De totes maneres, i contràriament al que passa a Europa, aquests premis tenen molt poca incidència entre els lectors; és a dir que no fan augmentar les vendes, i per ara serveixen bàsicament com un reconeixement "de pes" per a l'escriptor guardonat i el seu editor.

Xènia Bussé

PREMIS A OBRES EDITADES

